

**СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ" ФИЛОСОФСКИ
ФАКУЛТЕТ**

УЧЕБНА ПРОГРАМА

<i>Код. Наименование на учебната дисциплина ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА ПСИХОЛОГИЯ - II част</i>	
<i>Титуляр на курса доц. д-р Иван Бардов</i>	
<i>Вид на дисциплината: Задължителна</i>	<i>Образователно-квалификационна степен: бакалавър</i>
<i>Година на обучение: Първа</i>	<i>Семестър: Втори</i>
<i>Кредити 6.5</i>	<i>Хорариум 30 часа лекции и 30 часа упражнения</i>
<i>Форма на обучение: Редовно</i>	<i>Език на обучението: Български</i>
<i>Форми на контрол: писмен изпит, тест, изготвяне на експериментално изследване и реферати на статии с експериментални изследвания</i>	

Предварителни изисквания Завършен курс ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА ПСИХОЛОГИЯ -1 част

Цели на курса: Формиране на знания за особеностите при реализацията на експерименталните психологически изследвания и изграждане на умения за практическо осъществяване на експериментално изследване, събиране и кодиране на емпирични данни, анализ и интерпретация на експериментални резултати

Съдържание на дисциплината (анотация и теми):

Лекционният курс по "ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА ПСИХОЛОГИЯ II ЧАСТ " запознава студентите с утвърдени, в психологическото познание, експериментални техники и изследователски подходи. Специално внимание е отделено на представянето на конкретни методики за изследване в редица частни изследователски сфери; на запознаване с възможностите на многомерните статистически методи в анализа и интерпретацията на експерименталните данни.Познанието на формите и начините на приложение на тези методични средства, подходи и аналитични техники е от съществено значение за професионалното изграждане на студентите от специалността и тяхната бъдеща психологическа практика.

При завършване на курса студентите ще са овладели базовите умения, които са необходими за осъществяването на емпирични изследвания. В резултат те ще придобият компетентност за:

- Адекватно дефиниране, съобразно предпочетения експериментален дизайн, на задачите и изследователските хипотези на реализираните изследвания;
- Събиране, кодиране на получаваните емпирични данни и тяхната обработка на ниво описателна статистика.

Тематичен план

Хорариум

1.	Структура и етапи на експерименталното изследване в психологията.	2 учебен час
2.	Характеристики на идеографичния и номотетичния подход в психологията. Напречно-срезови и лонгитюдни методи в постановката на експерименталното изследване.	2 учебни часа
3.	Основни статистически понятия и тяхното приложение в анализа на психологически данни. Определяне на необходимия брой изследвани лица за правомерност на статистическия извод. Параметрични и непараметрични методи за статистически анализ.	2 учебни часа
4.	Процедура скалиране на психологични променливи. Основни видове психологически скали. Алгебрично (субективно) и експертно скалиране. Едномерно, многомерно и ипсативно скалиране. Принципи на корелационното изследване.	2 учебни часа
5.	Многомерни статистически методи: Същност и принципи на факторния анализ; Методът за автоматична класификация, т.н. "кластерен анализ".	1 учебен час
6.	Определение на понятието "психологичен тест". Тестове ориентирани към норма и тестове ориентирани към критерий. Сензитивност, специфичност, и прогностична сила на теста. Разновидности от тестови задания.	2 учебни часа
7.	Понятието "обективен тест". Принципи и етапи на стандартизация на тестови инструментариум. Видове тестови норми.	2 учебни часа
8.	Видове психологични данни. Класификация на емпиричните процедури за събиране на психометрични данни. Стимулно-инструктивна ситуация.	1 учебен час
9.	Изследване на усещанията чрез психофизични методи. Сензорни прагове-същност и видове. Идентификация на стимули - метод на границите. Метод на константния стимул.	1 учебен час
10.	Изследване времето за реакция. Проста и изборна сензомоторна реакция на светлинни и звукови сигнали.	1 учебен час
11.	Методи за изследване идентификацията на зрителни стимули. Стадии във визуалното разпознаване на лингвистичен материал.	1 учебен час
12.	Методи за изследване на обема, избирателността, устойчивостта, концентрацията, разпределеността и превключваемостта като характеристики на вниманието.	1 учебен час
13.	Методи за изследване на краткосрочната и оперативната памет.	1 учебен час
14.	Изследване на семантични структури в съзнанието. Метод на семантичния диференциал на Чарлз Осгуд. Разновидности асоциативни тестове.	1 учебен час
15.	Методи за изследване на емоционални характеристики. Изучаване вегетативните прояви на емоциите: Електро-енцефало-графия, Кожно-гальванична реакция и пулсова честота. Разпознаване на емоционалните праживявания по лицевото изражение. Въпросник за изследване на тревожността STAI (State-Trait Anxiety Inventory) на Спилбъргър. Изследване на функционални състояния. Методика САИ. Методики за снемане на психично напрежение и стрес - автогенен тренинг.	2 учебни часа
16.	Методи за изследване на мисленето и интелигентността . Прогресивни матрици на Рейвън. Батерия от субтестове за изследване на интелигентността на Уекслър. Свободен от културни влияния тест за изследване на невербалната интелигентност на Р. Кетел. Съотношения между интелигентност и креативност. Ефект на Флин.	2 учебни часа
17.	Основни въпросници за проучване на личностни характеристики: MMPI (Minnesota Multiphasic Personality Inventory); GZTS (Guilford- Zimmerman Temperament Survey) 16PF (Sixteen Personality Factor Questionnaire). Тест NEO-PI-R.	2 учебни часа
18.	Методи за изследване характеристиките и динамиката на самооценките и Аз-Образа: Методики Кой съм Аз; Дембо-Рубинщайн; Въпросник на Офър за изследване на Аз-образа при юношите (OSIQ) Q-сорт.	2 учебни часа

Лекционен курс "Експериментална психология - втора част"

1 9.	Проективни методи за изследване на личностни особености. Тематичен Аперцептивен Тест. Тест на Роршах. Фрустрационен тест на Розенцвайг. Рисувателни техники.	2 учебни часа
---------	--	---------------

План на семинарните занятия

В хода на обучението студентите изпълняват определен обем от самостоятелна работа, като реферат върху релевантни на тематиката на курса литературни източници.където получават възможност да изложат становищата на реферираните автори, както и евентуалната собствена гледна точка. За придобиването на необходимите практически умения за извършване на експериментална работа студентите осъществяват експериментално изследване, с прилагане на определена методика, обработка и интерпретация на получените резултати. Представянето на емпирично проучване, в което са ясно дефинирани теоретична постановка, цели, задачи, операционални хипотези, представяне на резултатите и библиография по проучвания проблем се зачита за курсова работа.

1.	Основни изследователски методи. Преглед на публикувани емпирични изследвания и използваните изследователски методи.	1 учебен час
2.	Психологически интернет-ресурси. Събиране и обобщение на информацията за наличните ресурси.	1 учебни часа
3.	Основни статистически понятия. Изчисляване на параметри на описателната статистика - средна стойност, стандартно отклонение	1 учебен час
4.	Методики за изследване обем, разпределеност и превключваемост на вниманието - „Федер шайби" на Лантолд-Генкин. Методиката Крепелин-Платонов. „Червено-черна таблица на Шулте. Методики за изследване на качествата на зрителното и слухово възприятие. Тест на Мюнстенберг. Тест „Ротация на фигури". Събиране на данни. Обработка и интерпретация на данните.	3 учебни часа
5.	Методики за изследване на краткосрочната памет. Метод на Джейкъбс. Събиране на данни. Обработка и интерпретация на данните.	1 учебен час
6.	Асоциативни тестове. Семантичен диференциал. Събиране на данни. Обработка и интерпретация на данните.	1 учебни часа
7.	Методики за изследване на логическото мислене: Тест „Сложни аналогии". Тест „Силогизми". Задачата за тримата мъдреци на Лихтър. Събиране на данни. Обработка и описание.	2 учебни часа
8.	Тестове за изследване на интелигентност. Прогресивни матрици на Рейвън Събиране на данни. Обработка и интерпретация на данните	1 учебен час
9.	Тестове за изследване на интелигентност: WAIS и „Свободният от културни влияния тест" на Р. Кетел. Събиране на данни. Обработка и интерпретация на данните	1 учебен час
1 0.	Методики за изследване на емоционални характеристики. Тест за ситуативна тревожност и тревожност черта на Ч. Спилбъргър. Събиране на данни. Обработка и интерпретация на данните.	1 учебен час
1 1.	Изследване на психични състояния. Методиката САН. Събиране на данни. Обработка и описание.	1 учебен час
1 2.	Методи за изследване на самооценката: Методиката „Дембо-Рубинщайн. „Кой съм аз?" Q-сорт. Събиране на данни. Обработка и описание.	1 учебен час
1 3.	Изследване на личностни характеристики. Тест „ЕР1" на Х. Айзенк. Гисен-тест. Събиране на данни. Обработка и интерпретация на данните.	1 учебен час

1 4.	Изследване на личностни характеристики. Принципно запознаване с основни тестове за изследване на личността: MMPI, 16PF и NEO-PI-R.	1 учебен час
1 5.	Проективни методи за изследване на личността: Демонстрации на ТАТ, Роршах, Фрустрационен тест на Розенцвайг. „Нарисувай несъществуващо животно“	2 учебни часа

ЛИТЕРАТУРА КЪМ ЛЕКЦИОННИЯ КУРС "ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА ПСИХОЛОГИЯ - II ЧАСТ"

- Альманах психологических тестов -рисуночные тесты. Москва, Изд. КСП, 1997. Анастаси А., Урбина С., Психологическое тестирование. Москва, 2001.
- Бардов, И. Экспериментална психология. Втора част. София, Университетско издателство «Св. Климент Охридски», 2008.
- Бардов, И. Наръчник за работа с осемцветния тест на М. Люшер. София, Изд. Домино, 2010. Герганов Е., Памет и смисъл. София, Изд. Наука и Изкуство, 1985. Готтсданкер Р., Основни психологическо експеримент, МГУ, 1982.
- Диагностика на психичното развитие, (под редакция на Й. Шванцара), София, Изд. Наука и Изкуство, 1988.
- Кентауиц, Б. Х., Родигър, Х. Л., Елмс, Д. Дж. Экспериментална психология, София, Изд. «Изток-Запад», 2011.
- Ким, Д. О., Мюлер Ч. У., Клек У. Р., Факторни, дискриминантни и кластерни анализ. Москва, Финанси и статистика, 1989.
- Кокошкарлова А., Психологично изследване на личността в клиничната практика. Изд.. Медицина и физкултура, София, 1984.
- Кзмпбелл Д., Модели експериментов в социално психологии и прикладни изследвания. Москва, Изд. Мир, 1985.
- Матеев С., Психофизика. София, Изд Наука и Изкуство, 1980.
- Мельников В., Ямпольский Л., Введение в экспериментальную психологию личности, Москва, Изд. Просвещение, 1985.
- Минчев Б., (Ред.) Ръководство за изследване на детето. Част I. Изд. Веда Словена-ЖГ, 2000 Минчев Б., (Ред.) Ръководство за изследване на детето. Част II. Изд. Веда Словена-ЖГ, 2004 Пирьов Г., Цанев Ц., Экспериментална психология. София, Изд. Наука и Изкуство, 1973.
- Класификация на експерименталните методи по психология, с. 47-59; Методи за измерване времето на реакция, с. 151-162; Методи за изследване на вниманието, с. 162-179; Методи за изследване на паметта, с. 257-270; Методи за изследване на мисленето, интелигентността и творчеството, с. 195-238; с.273-307; с. 369-387; Проективни методи за изследване на личността, с. 349-360; Методи за изследване на емоционални характеристики, с. 360-368.
- Пирьов Г., Психология и психодиагностика на интелигентността. София, Изд. Наука и Изкуство, 1985. Силгиджиян Х. Аз-концепция и психосоциална идентичност. София, Университетско изд. "Св. Кл. Охридски", 1998, с. 98-114.
- Смирнова Т. Д., Корнилова Т. В. (Ред.) Экспериментальная психология. Практикум: Учебное пособие для вузов, Москва, Аспект Пресс, 2002.
- Станович, К. Нека мислим правилно за психологията. София: Изток-Запад, 2010.
- Стоянов В., Нешев П, Экспериментална психология. Теория. Практикум. Университетско издателство към ВСУ "Черноризец Храбър", 2003.
- Ръсел Кен, Картър Ф., Картинни тестове. София, Издателство "ЛИК", 2000.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Manual for revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO-Five Factor Inventory (NEO-FFI), Odessa, FL: Psychological Assessment Resources, Inc. Cunningham, D. W., Wallraven, Ch. Experimental Design From User Studies to Psychophysics. Taylor & Francis Group, 2012.
- Davison M. L., Multidimensional scaling . New York: John Wiley & Sons, Inc., 1983.
- Flanagan, D. P., Harrison, P. L. (Ed.) Contemporary intellectual assessment: theories, tests, and issues —2nd ed., New York, The Guilford Press, 2005.
- HANDBOOK OF PSYCHOLOGY, volume 4: EXPERIMENTAL PSYCHOLOGY. A. F. Healy and R. W. Proctor (Volume Eds.), John Wiley & Sons, Inc., New Jersey, 2003, Part Two: Sensory Processes, Chapter 4, M. Kubovy, W. Epstein, and S. Gepshtein, Foundations of Visual Perception, 87-119; Chapter 5, W. A. Yost, Audition, 121-146; Part Three: Perceptual Processes,

Chapter 7, S. E. Palmer, Visual Perception of Objects, 179-211; Part Five: Elementary Learning and Memory Processes, Chapter 15, J. S. Nairne, Sensory and Working Memory, 423-444; Part Six: Complex Learning and Memory Processes, Chapter 16, T. P. McNamara and J. B. Holbrook, Semantic Memory and Priming, 447-474, Chapter 17, H. L. Roediger and E. J. Marsh, Episodic and Autobiographical Memory, 475-497, Chapter 18, A. Johnson, Procedural Memory and Skill Acquisition, 499-523; Part Eight: Thinking and Applications, Chapter 22, R. L. Goldstone and A. Kersten, Concepts and Categorization, 599- 621.

Jensen, A.R. The g factor: The science of mental ability Westport, CT, USA: Praeger Publishers/Greenwood Publishing Group, Inc, 1998.

Langston, W. Research Methods. Laboratory Manual For Psychology. Third Edition. Wadsworth Cengage Learning, 2010.

Mandler, G. A history of modern experimental psychology: From James and Wundt to cognitive science. Cambridge, MA, MIT Press, 2007.

Snodgrass Joan Gay, Levy B. G., Haydon Martin, Human experimental psychology. Oxford University Press; New York, 1985.

Solso Robert L., Maclin M. K., Experimental Psychology: A Case Approach (7th ed.). Pearson Education Inc., 2002.

Форми и методи на оценяване:

Оценяването на студентите се базира на съвкупната оценка от текущия контрол, под формата на тест, самостоятелната извънаудиторна дейност, която може да е реферат върху литературен източник или експериментално изследване, както от писмения изпит. В крайната оценка теглата на текущия контрол и самостоятелната извънаудиторна дейност са по 25%, а оценката от писмения изпит, като финална форма на оценяване, формира 50% от окончателната оценка. Критерии за оценката от писмения изпит са точността, пълнотата и логичността в отговорите на студентите.

До изпит не се допускат студенти, които имат 2 оценки „слаб“ (2) от текущия контрол - една от теста и от извънаудиторната дейност. Неявяването на тест и непредставянето на продукт от извънаудиторни занимания се оценява със „слаб“ (2).